

Джерела та література:

1. Аудит Монтгомері / Ф. Л. Дефліз, Г. Р. Дженик, В. М. О'рейллі, М. Б. Хирш; пер. з англ. під ред. Я. В. Соколова. – М. : Аудит, ЮНІТІ, 1997. – 542 с.
2. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики : видання 2010 року. – К. : ТОВ "ІАМЦ АУ "Статус", 2010. – 1028 с.
3. Аудит : підруч. / І. М. Пожаріцька, К. С. Сурніна, В. О. Шевчук. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ» 2011. – 310 с.

Тарасова О.В.**УДК 339.732****ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ**

Актуальність теми дослідження. В останні десятиліття розвиток світової економіки відбувається в контексті глобалізації. Посилення взаємозалежності економік різних країн і усунення законодавчих обмежень на допуск іноземного капіталу на національні ринки банківських послуг послужили потужним фактором розширення масштабів міжнародної банківської діяльності. У свою чергу, міжнародний банківський бізнес будучи одним з найважливіших результатів процесу економічної глобалізації, сам робить значний і всезростаючий вплив на даний процес. Тому, сьогодні необхідно проводити дослідження сучасного стану й тенденцій розвитку міжнародної банківської системи, як найважливішого елемента інфраструктури світового фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу й оцінки сучасного стану діяльності банківських систем в умовах глобалізації присвячені роботи ряду сучасних учених, серед яких А. Гальчинський, Ю. Макогон, В. Геєц, Н. Гребеник, М. Долишний, А. Киреев, В. Кравец, М. Савлук. Серед закордонних економістів, що досліджували проблематику міжнародної банківської діяльності можна відзначити праці А. В. Анікіна, С. М. Борисова, О. В. Буториной, М. В. Єршова, Д. В. Сміслова, В. Я. Пищика, Ф. Махлупа, Дж. Сороса, Дж. Стиглиця й ін.

Однак, незважаючи на досить велику кількість робіт з даної тематики, подальше дослідження міжнародної банківської діяльності і її ролі в забезпеченні збалансованості світового господарства в умовах його циклічного розвитку вимагає його подальшого вивчення й аналізу.

Метою написання даної статті є комплексний розгляд сучасного стану й тенденцій розвитку міжнародної банківської діяльності, обумовленої процесом глобалізації, а також сучасною світовою фінансово-економічною кризою.

Основні результати дослідження. Перш ніж приступитися до аналізу стану світової банківської системи необхідно й доцільно розглянути загальний стан світової економіки в сучасних умовах. Так, в 2011 році світова економіка вступила в посткризову фазу слабкого економічного росту, при цьому темпи росту в країнах, що розвиваються, продовжують значно перевищувати темпи росту країн розвинених економік.

Разом з тим, в 2011 році відбулося вповільнення темпів економічного росту, що характеризують наступні макроекономічні показники. По оцінці МВФ [1], в 2011 р. вони знизилися до 3,8% (в 2010 р. - 5,2%). При цьому річні темпи приросту ВВП у промислово розвинених країнах у цілому знизилися до 1,6% (2010 р. - 3,2%). У зоні євро вони оцінюються також на рівні 1,6% (2010 р. - 1,9%). На динаміку ВВП єврозони негативно вплинуло вповільнення росту державного й приватного споживання. По оцінках експертів, в IV кварталі 2011 р. у єврозоні фактична динаміка макроекономічних показників відхилилася від прогнозів у гіршу сторону, відбулося скорочення ВВП і промислового виробництва щодо попереднього кварталу.

У США в 2011 р. темпи росту ВВП знизилися з 3,0 до 1,8%, чому сприяло вповільнення темпів акумулювання запасів матеріальних оборотних коштів і скорочення державних витрат. Позитивно оцінюється прискорення росту споживання й інвестицій в основний капітал у приватному секторі.

У країнах Емес і країнах, що розвиваються, в 2011 р. темпи приросту ВВП збереглися на порівняно високому рівні - 6,2% (2010 р. - 7,3%). Однак вони виявилися нижче, ніж очікувалося експертами. Крім того, у другому півріччі 2011 р. у ряді країн ЕМЕС відбувся істотний відтік капіталу з фінансових ринків. У цілому в зазначених країнах, за даними Всесвітнього банку [2], сукупний приплив капіталу в цей період скоротився до 170 млрд дол. США, що становить 55% від суми, отриманої за аналогічний період попереднього року. Обсяг випуску акцій у країнах з ринковою економікою, що формується, зменшився на 80% - до 25 млрд дол. США, причому більша частина цього падіння пояснюється слабким припливом капіталу в КНР і Бразилію. У Східній Азії і європейських країнах з ринковою економікою, що формується, обсяг випуску облігацій скоротився майже у два рази - до 55 млрд дол. США.

У КНР в 2011 р. згортання мер по стимулюванню економічного росту й повільне збільшення зовнішнього попиту привели, по оцінці МВФ, до зниження темпів росту ВВП до 9,2% (в 2010 р. - 10,4%). У період із січня по липень 2011 р. відбулося посилення інфляції й відповідна жорсткість грошово-кредитної політики. Сповільнився ріст продажів споживчих товарів, а також інвестицій в основний капітал. Індeksi цін на акції китайських компаній знизилися за 2011 р. більш ніж на 20% [3].

Таким чином, вплив світової фінансової кризи, зниження темпів економічного росту, загострення бюджетних і боргових проблем негативно позначилися й позначаються на стані світової банківської системи.

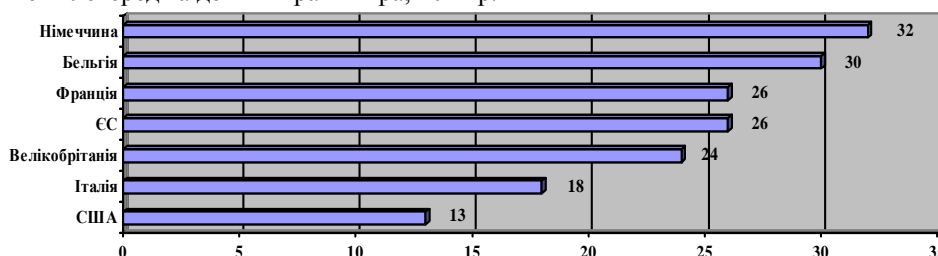
На сьогоднішній день стан світової банківської системи можна охарактеризувати як «стабільно важкий». Так, за 2011 рік включно в США припинили функціонувати 92 банку із сукупним капіталом в 34,9 млрд дол., в 2010 р. свою діяльність припинили 157 кредитних організацій, а в 2009 р. - 140. У рамках плану Полсона оздоровлення фінансової системи США по програмі Troubled Asset Relief Program (TARP) було виділено 700 млрд дол., половина з яких витрачена на адресну допомогу найбільш постраждалим американським фінансовим компаніям - AIG, Citigroup, Bank of America, а до 200 млрд дол. - на створення фонду проблемних активів. В 2009 р. Федеральна резервна система прямо купила токсичних іпотечних паперів у комерційних банків на 1,25 трлн. дол.

У рамках Європейського механізму фінансової стабілізації ЄС виділило на підтримки банківських систем Греції – 138 млрд. євро, Ірландії – 85 млрд. євро й Португалії – 78 млрд. євро. Однак, незважаючи на прийняті міри стан фінансових систем проблемних країн залишаються вкрай несприятливими.

У Великобританії урядову підтримку одержали два із чотирьох найбільших банків країни. У Росії допомога була надана, насамперед, 81 системообразующому банку, 30 з яких на рекапіталізацію було потрібно 2 трлн руб. при рівні поганих кредитів 20% портфеля активів.

Негативному розвитку світової банківської системи сприяли також і невиправдані перекоси в балансах провідних фінансових інститутів, які привели до того, що на їхні власні кошти (капітал) доводиться багаторазово більші розміри активів, з якими ці банки працюють. По різних групам фінансових інститутів розмір левереджа, що показує відношення активів до капіталу, перевищує в середньому 10 - 15 разів (залежно від видів операцій і сфери діяльності), у хедж-фондов і інвестиційних банків він часто наближався до 20, а іноді й до 30 (див. таблиця 1).

Таблиця 1. Рівень левереджа деяких країн мира, 2011 р.

При цьому з урахуванням забалансових операцій для більшості фінансових установ показники левереджа були значно більше, досягаючи в деяких випадках рівня 50 - 70 разів. Причому обсяги забалансових операцій часом перевищували обсяги самого балансу. Так, по оцінках, забалансові операції Citigroup в 2010 р. досягали близько 2 трлн дол., тоді як величина самого балансу становила лише 1,8 трлн доларів [4].

Використання левереджа має й ще один важливий аспект уже не просто технічного, але системного характеру, надаючи цій проблемі гео економічний і навіть геополітичний характер. Мова йде про те, що при таких співвідношеннях власних і притягнутих ресурсів більша частина ринку може бути поставлена під контроль вузькою групою осіб, що оперують відносно невеликими коштами. На слуханнях, проведених FCIS, підкреслювалося, що при таких підходах ціни на активи фактично можуть визначатися лише невеликою групою інвесторів, що дає можливість поставити під свій контроль величезні активи.

У кризових умовах проблема розширення активів перемінюється на протилежну, при якій скорочення ліквідності буде також відбуватися з відповідним коефіцієнтом стиску, підсилюючи загальний ефект зменшення (так званий «делевередж»), що також має ряд негативних наслідків. Зокрема, скорочення приватного боргу трансформується в ріст державного боргу, коли держава приходиться на допомогу боржникам. У результаті масштабності проблем виникає боргове навантаження може істотно дестабілізувати ситуацію й спровокувати нову кризу. Крім того, коли банки в цілому починають проводити більше обережну кредитну політику, то у випадку надмірного консерватизму, що прийшов на зміну зайвої активності, така політика може привести до вповільнення економічних процесів. Також, сьогодні є тенденція вкладень в інструменти низької якості й високої прибутковості з метою досягнення необхідних результатів може погіршити баланси й створити нові ризики.

Не менш актуальної, на сьогоднішній день, є проблема якості активів у балансах провідних банків миру. По оцінках, акції Bank of America, Morgan Stanley, Citigroup оцінюються ринком з дисконтом в 43 - 46% (щодо балансової величини матеріальних активів), що вказує на вкрай насторожене відношення ринку до якості їхніх активів. Для того щоб убезпечити себе від можливих загострень на ринку, учасники воліють збільшувати обсяги ліквідності у своїх балансах.

Крім того, з метою нейтралізації наслідків кризи ФРС, ЕЦБ і інші світові ЦБ домовилися про зниження процентних ставок по доларовим свопам на 50 базисних пунктів і про продовження дії угод про свопах до 1 лютого 2013 року, а також заявили про намір створити тимчасову систему двосторонніх свопов, щоб якщо буде потреба надавати ринку ліквідність у будь-якій валюті. Дана угода є змушеною, однак вона дозволить

небагато знизити тиск на темпи росту економік, що розвиваються, полегшуючи проблемним банкам доступ до позикових коштів, що дасть можливість їм зосередитися на кредитуванні економіки, а не на негайному зниженні рівня власного боргу [5].

Поглиблення процесу глобалізації супроводжується також і зростанням ролі ТНБ, що представляють собою сьогодні великі багатопрофільні фінансово-банківські холдинги, що розташовують широкою мережею закордонних дочірніх підрозділів і філій. На початку 2011 р. активи, контрольовані 20 найбільшими у світі ТНБ, склали більше 36 трлн. дол. США або більше 60% світового ВВП. ТНБ безпосередньо й через свої підрозділи здійснюють закордонну діяльність у світі. Акумуляуючи й перерозподіляючи між країнами величезну масу грошового капіталу, вони впливають на збільшення його обсягу й напрямку міжстранового руху, динаміку курсів валют і інших фінансових активів.

Але необхідно відзначити, що зайва концентрація фінансового капіталу ТНБ в умовах світової фінансової кризи негативно вплинуло на стан світової банківської системи. Так, у США на частку 25 найбільших фінансових інститутів доводиться 57% сукупних активів. Це досить високий рівень, що зберігається незважаючи на поступову деконцентрацію (20 років тому ця величина становила 66%). На частку п'яти найбільших банків у США доводиться 23%, у Японії – 24%, у Британії – 38%, у Російській Федерації – 48% сукупних активів. Четвірка найбільших китайських держбанків практично повністю контролює банківський сектор КНР.

В умовах кризи державам треба було рятувати великі банки й фінансові компанії щоб уникнути катастрофічних наслідків для всієї світової економіки.

Висновки. Аналіз стану міжнародної банківської діяльності показав, що в 2011 році не відбулося поліпшення її основних показників і без втручання державних регуляторів у її процеси - вихід із кризи неможливий. На сьогоднішній день, державне регулювання банківської діяльності проявляється в жорсткості вимог до банків відносно структури їхніх активів, показників ліквідності, розміру власного капіталу, а також введення обов'язкового страхування внесків. Вимоги дотримання стандартів банківської діяльності буде сприяти зниженню частки вкладень, яким властивий високий ризик при низькій ліквідності, а підвищенні вимог до мінімального розміру власного капіталу банків, що залучають кошти населення, підвищить рівень надійності всієї банківської системи.

Крім того, необхідно ввести відповідальність регуляторів різних країн при порятунку великого транснаціонального банку, тому що неузгоджені дії сприяють формуванню умов посилюючих ризик кризових потрясінь і дестабілізації глобальних і національних фінансових ринків.

Таким чином, глобалізація світової економіки й фінансових ринків привели до істотних змін в умовах розвитку міжнародної банківської діяльності й підвищили потребу посилення міжнародного співробітництва з метою усунення факторів впливу світової фінансової кризи.

Джерела та література:

1. Доклад МВФ. World Economic Outlook Update. 2012. January : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/update/01/>
2. Доклад Групи Всесвітнього банку. Global Economic Prospects 2012. January : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2012wesp_prere1.pdf .
3. Минин Б. В. Новые планы «Группы 20» по обеспечению устойчивого роста и стабильности мировой экономики / Б. В. Минин, Л. Г. Таранкова // Деньги и кредит. – 2012. – № 3. – С. 34-38.
4. Ершов М. В. Мир в посткризисных условиях – новые проблемы / М. В. Ершов // Деньги и кредит. – 2012. – № 1. – С. 48-53.
5. Гейтнер: шаги мировых ЦБ по увеличению долларовой ликвидности позволят сократить риски : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.banki.ua/news/lenta/?id=134949>

Турило А.А.

УДК 65.014

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА І ЙОГО СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

В економічній літературі досить широко використовується поняття «економічне зростання» [1, 2, 3]. При цьому, терміну «економічний розвиток» або взагалі не приділяється увага [3], або зазначається його другорядне значення (у порівнянні з економічним зростанням) [2]. На нашу думку, такий підхід є методологічно невірним.

Для обґрунтування своєї точки зору, спочатку розглянемо тлумачення загальних філософсько-природничих категорій «розвиток» і «зростання». Так під розвитком розуміють, направлену, закономірну зміну матеріальних і ідеальних об'єктів [4], тоді як під зростанням – процес збільшення будь-якої якості з часом [5]. Виходячи з вище наведеного, можна зробити висновок, що розвиток більш емна категорія, оскільки зміна об'єкту може відбуватися за різними векторами, одним з яких є зростання. При чому саме воно є пріоритетним напрямком розвитку.

Як видно з рисунку 1, кожен період, що визначений за базу оцінки, може характеризуватися певним видом економічного розвитку підприємства (ЕРП). Слід зазначити, що такий період найчастіше дорівнює календарному року (кварталу, місяцю). Суміжні базові (календарні) періоди з однаковим видом